

УДК 378.147.156

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ

© Майковська В. І.

*Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного
торговельно-економічного університету*

Інформація про автора:

Майковська Вікторія Ігорівна: ORCID: 0000-0001-8165-0395; maykovska@ukr.net; кандидат педагогічних наук, доцент кафедри товарознавства та експертизи якості товарів; Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету; пров. Отакара Яроша, 8, м. Харків, 61000, Україна.

В умовах світової інтеграції України розвиток вищої професійної освіти в державі має забезпечити якість професійної підготовки, що робить актуальною орієнтацією вищих навчальних закладів на здатність їх випускників до практичної реалізації надбаних компетенцій. У статті розглянуто практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців, розкрито його сутність у вищій школі. Встановлено, що даний підхід є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, проте його методологічні, теоретичні й технологічні аспекти мало вивчені, структуровані та обґрунтовані, а сам він досі залишається недостатньо дослідженим. У статті обґрунтовується доцільність впровадження практико-орієнтованого підходу в професійну підготовку і представляється досвід формування підприємницької ініціативи студентів на його засадах.

Дослідження спирається на результати аналізу застосування категорії «практико-орієнтований підхід у професійному навчанні» в фаховій літературі, що дозволяє констатувати: науковці розглядають його як засіб орієнтації навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами у вигляді досвіду під час роботи з навчальною інформацією. Це дозволяє в процесі професійної підготовки моделювати предметний зміст фахової діяльності та забезпечувати умови трансформації навчальної діяльності студента у професійну діяльність фахівця. Основним засобом реалізації практико-орієнтованого підходу є практико-орієнтовані завдання, а неодмінною умовою їх застосування – розробка коректних умов цих завдань. Впровадження практико-орієнтованого підходу вимагає створення викладачами середовища, в якому студенти мають можливість виявити і реалізувати свій інтерес до пізнання, зробити його усвідомленою потребою в саморозвитку, власній професійній та соціальній адаптації. Прагнення знайти розумний баланс між академічною і прагматичною складовими професійної підготовки реалізовується у залученні студентів до створення практико-орієнтованих проектів, котрі є результатом індивідуальної або колективної діяльності за чітко визначеними правилами.

Результатом пошуків автора щодо створення практико-орієнтованого середовища в Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ стало започаткування Програми «Молодь в підприємстві». Способом участі студентів в Програмі є створення ними команд, які реалізують свої ідеї на практиці у вигляді проектів; документують власну діяльність у формі звітів; артистично і дохідливо презентують створені та реалізовані проекти членам журі – потенційним працедавцям й інвесторам, представникам державних установ. Подальші наукові пошуки автора пов'язані з розробкою технології практико-орієнтованої підготовки фахівців на тлі реалізації в Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ Програми «Молодь в підприємстві».

Ключові слова: професійна підготовка, практико-орієнтоване навчання, практико-орієнтований підхід, кінцевий продукт професійного навчання, навчальна діяльність студента, професійна діяльність фахівця.

Майковская В. И. «Практико-ориентированное обучение как средство профессионализации подготовки будущих специалистов в Украине».

В условиях мировой интеграции Украины развитие высшего профессионального образования в государстве должно обеспечить качество профессиональной подготовки, которая делает актуальной ориентацию высших учебных заведений на способность их выпускников к практической реализации приобретенных компетенций. В статье рассмотрено практико-ориентированное обучение как средство профессионализации подготовки будущих специалистов, раскрыта его сущность в высшей школе. Установлено, что данный подход является предметом научных исследований многих отечественных и зарубежных ученых, однако его методологические, теоретические и технологические аспекты мало изучены, структурированы и обоснованы, а сам он до сих пор остается недостаточно исследованным. В статье обосновывается целесообразность внедрения практико-ориентированного подхода в профессиональную подготовку и представляется опыт формирования предпринимательской инициативы студентов на основе его принципов.

Исследование опирается на результаты анализа применения категории «практико-ориентированный подход в профессиональном обучении» в профессиональной литературе, что позволяет констатировать: научные работники рассматривают его как средство ориентации учебного процесса на конечный продукт профессионального обучения – конкретизированные виды действий, усвоенные студентами в виде опыта во время работы с учебной информацией. Это позволяет в процессе профессиональной подготовки моделировать предметное содержание профессиональной деятельности и обеспечивать условия трансформации учебной деятельности студента в профессиональную деятельность специалиста. Основным средством реализации практико-ориентированного подхода являются практико-ориентированные задания, а непременным условием их применения – разработка корректных условий этих заданий. Внедрение практико-ориентированного подхода требует создания преподавателями среды, в которой студенты имеют возможность выявить и реализовать свой интерес к познанию, сделать его осознанной потребностью в саморазвитии, собственной профессиональной и социальной адаптации. Стремление найти разумный баланс между академической и прагматической составляющими профессиональной подготовки реализуется в привлечении студентов к созданию практико-ориентированных проектов, которые являются результатом индивидуальной или коллективной деятельности на основе четко определенных правил.

Результатом поисков автора касательно создания практико-ориентированной среды в Харьковском торгово-экономическом институте КНТЭУ стало учреждение Программы «Молодежь в предпринимательстве». Способом участия студентов в Программе является создание ими команд, которые реализуют свои идеи на практике в виде проектов; документируют собственную деятельность в форме отчетов; артистично и доходчиво презентуют созданные и реализованные проекты членам жюри – потенциальным работодателям и инвесторам, представителям государственных учреждений. Дальнейшие научные поиски автора связаны с разработкой технологии практико-ориентированной подготовки специалистов на фоне реализации в Харьковском торгово-экономическом институте КНТЭУ Программы «Молодежь в предпринимательстве».

Ключевые слова: профессиональная подготовка, практико-ориентированное обучение, практико-ориентированный подход, конечный продукт профессионального обучения, учебная деятельность студента, профессиональная деятельность специалиста.

Maykovska V. I. “Practice-oriented learning as a way of professionalization of training future professionals in Ukraine”.

During the global Ukraine integration development of higher education in the country has to provide quality of professional training that makes the actual the orientation of higher educational establishments for the graduates' ability to the practical implementation of heritage skills. In the article it was revealed the practice-oriented education as a way of professionalization of future specialists training, and its essence in high school. It was found that this approach is the subject of research of many national and foreign scholars, but its methodological, theoretical and technological aspects are

not studied, structured and substantiated enough, and it is still insufficiently investigated. The article substantiates the expediency of practice-oriented approach in professional training and the of entrepreneurial initiative students' experience formation on its basis.

The study is based on the analysis the use of the category "practice-oriented approach in vocational training" in the specialist literature that allows state that scientists consider it as means of orientation of the educational process to the final product of vocational training - specified types of actions learned by students in the form of experience while working with educational information. This allows (during the process of professional training) to simulate the substantive content of professional activities and to provide the conditions of transformation of student learning activities into a professional specialist activity. The primary means implementation of practice-oriented approach is practice-oriented tasks and an indispensable condition of their application - compiling the correct conditions of these tasks. The implementation of practice-oriented approach requires teachers' creation environment where students are able to discover and realize their interest to knowledge and make it the realized need for self-development, their professional and social adaptation. The desire to find a reasonable balance between academic and pragmatic elements of professional training is realized in attracting students to creation practice-oriented projects that are the result of individual or collective action by the clearly defined rules.

The search results of the author for creating practice-oriented environment in Kharkov Trade and Economic Institute KNTEU is creation the program «Youth in business undertaking». The way of students participate in the program is the establishment of teams that implement their ideas into practice in the form of projects; documenting their activities in the form of reports; artistically and lucidly represent established and implemented projects to the jury - to potential employers and investors, representatives of the public institutions. Further scientific research of the author connected with the development of technology practice-oriented training at the background of implementation in the Kharkov Trade and Economic Institute KNTEU program "Youth in business undertaking".

Key words: training, practice-oriented teaching, practice-oriented approach, the final product of vocational training, educational activity.

Постановка проблеми. В умовах світової інтеграції України розвиток вищої професійної освіти в державі має забезпечити таку якість професійної підготовки, щоб їх фаховий рівень відповідав потребам ринку праці. Проблема забезпечення якості підготовки фахівців та їх подальшого успішного працевлаштування робить актуальною орієнтацією вищих навчальних закладів (ВНЗ) на здатність їх випускників до практичної реалізації надбаних компетенцій та ставить питання про доцільність розробки механізму взаємодії ВНЗ і потенційних роботодавців [4]. Реалізація означеної проблеми нам вбачається можливою шляхом впровадження практико-орієнтованого навчання.

Сучасні програми професійної підготовки спрямовані на формування у випускників системи знань, умінь та навичок, і тому останні не повною мірою можуть задовольнити потреби підприємств, оскільки термін адаптації молодого фахівця є надто тривалим, і роботодавець витрачає значні кошти на її забезпечення. Така ситуація породжує наростаюче протиріччя між системою вищої професійної освіти і бізнесом, шляхом розв'язання якого є перехід від технологій передавання знань до технологій навчання на основі набуття досвіду. Нові технології можуть розроблятися на основі практико-орієнтованого підходу, що підвищить вмотивованість студентів до успішного формування власної професійної компетентності [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичні підходи до визначення сутності технології навчання, характеристики традиційних та інноваційних технологій професійної підготовки розглядалися в працях вітчизняних і зарубіжних вчених: С. Архангельського, В. Давидова, С. Каменецького, Т. Назарової та ін. Проблемам практико-орієнтованого навчання присвячені праці Н. Басалаєвої, О. Бірченко, Д. Варнеке, А. Вербицького, Н. Житник, О. Котикової, Г. Ковальчук, М. Коллегаєва, С. Коп'євої, І. Пальчикової, С. Пітча, Є. М. Поста, Т. Пушкарьової. Особливості впровадження практико-орієнтованого підходу в професійну підготовку магістрів освіти в університетах Німеччини досліджував С. Бобраков, фахівців з фізичної реабілітації у Великій Британії – С. Гук,

педагогічних працівників України – Н. Матюшенко, І. Пальшкова, Л. Петренко. Формування професійної компетентності засобами практико-орієнтованого навчання у майбутніх інженерів-металургів є предметом досліджень у Ю. Мосейко, у бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю – Г. Горбенко. Не зважаючи на те, що даний підхід є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, його методологічні, теоретичні й технологічні аспекти мало вивчені, структуровані та обґрунтовані, а сам він досі залишається недостатньо дослідженим. В більшості наукових праць практико-орієнтований підхід представлено як базовий компонент процесу професійної підготовки, що дозволяє створити умови для поєднання на основі взаємопроникнення навчальної й професійної діяльності студентів як способу формування певних компетенцій. На жаль, результати наукового пошуку не дозволили знайти публікації, в яких би порушувалася проблема практико-орієнтованого підходу як засобу досягнення професійної компетентності та формування підприємницької ініціативи. Стає очевидним, що дана проблема є актуальною в умовах загострення конкуренції на ринках освітніх послуг і праці.

В статті досліджуються теоретичні аспекти практико-орієнтованого навчання та здійснюється пошук шляхів застосування практико-орієнтованого підходу як реалізаційного компонента забезпечення професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні.

Виклад основного матеріалу. Практико-орієнтований підхід нині вважається одним із найефективніших засобів професіоналізації навчання у ВНЗ, оскільки максимально наближує студентів до майбутньої професійної діяльності [1]. Його сутність полягає в організації навчального процесу в контексті майбутньої професії шляхом відтворення у формах і методах навчальної діяльності студентів реальних психолого-соціальних ситуацій, що супроводжують конкретну професійну діяльність.

Д. Варнеке наголошує, що практико-орієнтований підхід – це активна форма організації професійної підготовки, призначена для застосування у теоретичному та практичному компонентах, що реалізується за допомогою насичення навчального процесу елементами професійної діяльності [6].

Є. М. Пост визначає практико-орієнтований підхід як орієнтацію змісту і методів педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи [8].

С. Пітч розглядає практико-орієнтований підхід як систему навчальних проблемних ситуацій, методичних та ситуаційних завдань, спроектованих у професійну підготовку фахівців [7].

Слід зазначити, що названі автори розглядали сутність практико-орієнтованого підходу лише стосовно професійної підготовки майбутніх вчителів. Проте результати їх досліджень мають виключне значення в ситуації, коли у вітчизняній науковій літературі спостерігається різночитання в розумінні цілей і особливостей застосування практико-орієнтованого підходу у ВНЗ. Українська педагогіка вищої школи цілі впровадження практико-орієнтованого підходу вбачає у формуванні професійного досвіду студентів в процесі їх занурення в професійне середовище під час виробничої і переддипломної практики; у застосуванні професійно-орієнтованих технологій навчання, спрямованих на формування у майбутніх фахівців значущих для професійної діяльності компетенцій, професійно-важливих і соціально значущих якостей [3]. Відтак модель фахівця, підготовленого на основі практико-орієнтованого підходу, включає професійну компетентність; готовність до професійної діяльності та відповідні особистісні якості.

Практико-орієнтований підхід у професійній підготовці розглядається як орієнтація навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами в ході роботи з навчальною інформацією у вигляді досвіду. По своїй суті він є переліком конкретних практичних дій, досвід застосування яких можливий в результаті інтеграції теорії й практики. Таким чином, ми маємо всі підстави під практико-орієнтованим підходом у професійній підготовці студентів ВНЗ розуміти орієнтацію змісту і методів педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи.

Результати проведеного нами аналізу дидактичної категорії «практико-орієнтований підхід у професійному навчанні» дозволяють констатувати, що головна увага при розв'язанні

даної проблеми приділяється професійній підготовленості викладачів, а сама роль викладача істотно відрізняється від ролі педагога у професійній класичній освіті. Відмінність традиційного і практико-орієнтованого підходів полягає у зміні спрямованості змісту професійної підготовки на кінцевий продукт навчання і методах досягнення поставлених цілей. Перехід до практико-орієнтованих технологій професійної підготовки формує конкретні вимоги до педагогічних кадрів.

В педагогічній літературі практико-орієнтований підхід дослідники розглядають як метод викладання і навчання в поєднанні з практичною діяльністю з метою орієнтації навчального процесу на кінцевий продукт професійної підготовки – формування і розвиток компетенцій [5]. В такому контексті практико-орієнтований підхід дозволяє моделювати предметний зміст професійної діяльності, тим самим забезпечуючи умови трансформації навчальної діяльності студента у професійну діяльність фахівця. Відтворення реальних професійних ситуацій у академічній та практичній фазі підготовки фахівців є основною характеристикою впровадження практико-орієнтованого підходу за умови перерозподілу для студентів співвідношення теоретичної, практичної та методичної інформациі.

Зазначимо, що практико-орієнтований підхід не виключає вивчення традиційних для вітчизняної освіти фундаментальних наук у поєднанні з прикладними, практичними дисциплінами на основі реалізації низки принципів, а саме: 1) побудова цілісного освітнього середовища у трьох вимірах – навчальному, освітньо-рефлексивному і соціально-практичному; 2) реалізація академічної мобільності та академічних свобод; 3) забезпечення гнучкості й динамічності оновлення освітньо-професійних програм в цілому й окремими блоками; 4) використання різних форм і методів професійної підготовки. Зміст практико-орієнтованого навчання включає: теоретичну частину (лекції, семінари, самостійну роботу, курсове та дипломне проектування, роботу з масивами інформації); прикладну або практичну частину (практичні та лабораторні роботи, ігрові форми підготовки, навчальну і виробничу практики, виконання проектів спільно з викладачами ВНЗ та фахівцями-практиками).

Формування змісту навчальних дисциплін при традиційному підході здійснюється за принципом: студенти повинні бути знайомі з усіма теоретичними викладками. Оскільки навчальний план обмежує час на кожен дисципліну, постає питання вибору найбільш важливої за змістом інформації. Ця проблема розв'язується довільно – на розсуд викладача-розробника навчальної програми за згодою кафедри, що призводить до переобтяження теоретичної підготовки інформацією, орієнтованою на формування у студентів загального уявлення про фах. При впровадженні практико-орієнтованого підходу провідний вплив на вибір змісту інформації має кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, що складають основу соціальних і професійних компетенцій. Це визначає вибір методів навчання і створює структуру навчального процесу.

Формування змісту навчальних дисциплін при впровадженні практико-орієнтованого підходу вимагає засадничою інформацією зробити практичні відомості, що перетворює цілі та завдання кожної навчальної дисципліни в конкретизований кінцевий продукт навчання та підпорядковує вибір методів навчання дидактичним закономірностям практико-орієнтованого підходу, вибудуванним відповідно до етапів досягнення кінцевого продукту професійного навчання.

Основним засобом реалізації практико-орієнтованого підходу є практико-орієнтовані завдання, а важливою умовою їх застосування є складання коректних умов цих завдань, що дозволить студентам без ускладнень самостійно формулювати проблеми професійного характеру, ставити мету їх розв'язання, виділяти шляхи досягнення поставленої мети і аналізувати досягнуті результати залежно від специфіки умов кожного конкретного завдання. Рішення практико-орієнтованих завдань має бути поетапним, що забезпечить осмисленість дій студентів.

Іншою важливою умовою впровадження практико-орієнтованого підходу є створення викладачем середовища, в якому студенти мають можливість виявити і реалізувати свій інтерес до пізнання, зробити пізнання усвідомленою потребою в саморозвитку, професійній та соціальній адаптації. Впровадження практико-орієнтованого підходу вимагає від викладача

наявності компетенцій щодо сутності інноваційних технологій професійної підготовки; змісту та структури методичного забезпечення самостійної роботи студентів і специфіки її організації; методології розробки і застосування тестових завдань, індивідуальних завдань на основі виробничих ситуацій. Відтак роль викладача змінюється з транслятора знань на менеджера, що робить його консультантом і організатором різних видів діяльності студентів, провідником у формуванні певних компетенцій.

Прагнення викладача при впровадженні практико-орієнтованого підходу знайти розумний баланс між академічною і прагматичною складовими професійної підготовки може реалізовуватись у залученні студентів до створення практико-орієнтованих проектів, які є результатом індивідуальної або колективної діяльності студентів за чітко визначеними правилами [5]. Вони орієнтовані на стимулювання в задоволенні соціальних і фахових інтересів та мають вигляд конкретного документу, програми, рекомендацій, проекту закону, словника тощо. Організація проектної діяльності студентів потребує складання сценарію з визначенням функцій кожного учасника, поетапного обговорення проміжних результатів та презентації кінцевих результатів на основі досвіду їх впровадження у практику. Отже, практико-орієнтований підхід передбачає обов'язкове набуття студентами фаху на основі застосування поза аудиторних форм професійної підготовки в умовах реально діючого суб'єкта ринку за рахунок виконання ними практичних завдань з обраного профілю навчання за участю професіоналів цієї діяльності.

Викладене вище дозволяє виокремити чотири риси практико-орієнтованої професійної підготовки: 1) створення у ВНЗ середовища, що стимулює формування у студентів мотивованої усвідомленої потреби в набутті професійних компетенцій; 2) впровадження практико-орієнтованої технології професійної підготовки, котра забезпечує формування у студентів значущих для майбутньої фахової діяльності якостей особистості, а також досвіду виконання професійних обов'язків за профілем підготовки; 3) організація практичної підготовки студентів на засадах формування професійної компетентності за профілем підготовки; 4) розробка і впровадження у ВНЗ інноваційних форм зайнятості студентів з метою вирішення ними реальних професійних, науково-практичних та дослідно-виробничих робіт відповідно до профілю навчання.

Застосування практико-орієнтованого підходу в процесі професійної підготовки надає їй найголовнішої цінності – студенти отримують досвід майбутньої фахової діяльності, що створює відповідний рівень їх компетентності. Практико-орієнтована технологія професійної підготовки змінює акцент у навчальній діяльності студентів, скеровуючи їх дії на інтелектуальний та фаховий розвиток за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності.

З метою створення практико-орієнтованого середовища в Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ започаткована Програма «Молодь в підприємництві», координатором якої є автор статті. Способом участі студентів в Програмі є створення ними команд, які реалізують свої ідеї на практиці у вигляді проектів; документують власну діяльність у формі звітів; артистично і дохідливо презентують створені та реалізовані проекти членам журі – потенційним працедавцям й інвесторам, представникам державних установ. Реалізація Програми «Молодь в підприємництві» протягом навчального року здійснюється у три етапи: на першому студенти під керівництвом кафедр створюють проекти підприємницького і соціального характеру; на другому подані проекти та бізнес-ідеї оцінюються членами Експертної ради; на третьому автори представляють свої роботи під час проведення фінального заходу – Конкурсу студентських бізнес-проектів. На Конкурсі студентські проекти та бізнес-ідеї презентуються в лігах: «Інновації в готельно-ресторанній справі»; «Ідеї для бізнесу»; «Корисно – це смачно» та «Нові формати соціальних послуг». За підсумками роботи Експертної ради, а також на підставі оцінок журі на Конкурсі найкращі з представлених розробок рекомендуються до участі у загальноукраїнських і міжнародних заходах. Розробки-переможці в лізі «Нові формати соціальних послуг» у відповідності до п. 8 розділу 1 Переліку платних послуг в Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ рекомендуються до впровадження в діяльність даного навчального закладу.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Аналіз наукових публікацій, присвячених проблемі практико-орієнтованого навчання, дозволяє зробити висновок: практико-орієнтований навчальний процес формує життєвий та фаховий досвід, що стає основою професійного розвитку студентів, формування їх професійної свідомості. Практико-орієнтована професійна підготовка розкриває студенту зв'язки між знаннями і повсякденним життям суспільства, готує до розв'язання проблем, що можуть виникати в майбутній фаховій діяльності.

Оскільки в публікації неможливо розкрити усі аспекти висвітлюваної проблеми, подальші наукові пошуки пов'язуються нами з розробкою технології практико-орієнтованої підготовки фахівців на тлі реалізації в Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ Програми «Молодь в підприємстві».

Список використаних джерел

1. Горбенко Г. В. Практико-орієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю / Г. В. Горбенко // *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. – 2015. – Вип. 4(45). – С. 64-69.
2. Житник Н. В. Практико-орієнтована підготовка фахівців в умовах регіонального вищого навчального закладу / Н. В. Житник // *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. – 2015. – Вип. 9. – С. 29-35.
3. Іванов В. О. Практико-орієнтовані технології в інженерній освіті : навч. посіб. / В. О. Іванов, Д. В. Криворучко, О. В. Купенко. – Харків : НТМІП, 2015. – 140 с.
4. Майковська В. І. Вплив інноваційних процесів на трансформацію вищої освіти як суспільного інституту / В. І. Майковська // *Наук. журнал Сумськ. держ. пед. ун-ту ім. А. С. Макаренка*. – 2014. – № 1(35). – С. 227-236. – (Сер. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології).
5. Образцов П. И. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения : учеб.-метод.пособ. / П. И. Образцов, А. И. Ахулкова, О. Ф. Черниченко. – Орел : ОГУ, 2003. – 94 с.
6. Warneke D. Aktionsforschung und Praxisbezug in der Darf-Lehrerausbildung / Dagmara Warneke. – Kassel : Kassel Univ. Press, 2007. – 599 s.
7. Pietsch S. Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung / S. Pietsch. – Kassel : Kassel University Press, 2010. – 294 s.
8. Post E.-M. Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs- und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen- und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer / Eva-Maria Post. – Leipzig : Univ. Dass, 2010. – 791 s.

References

1. Horbenko, HV 2015, 'Praktyko-oriyentovane navchannya u pidhotovtsi bakalavriv reklamy i zvyazkiv z hromadskisty', *Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka*, iss. 4(45), pp. 64-69.
2. Zhytnik, NV 2015, 'Praktyko-oriyentovana pidhotovka fakhivtsiv v umovakh rehionalnoho vshchoho navchalnoho zakladu', *Profesiyna osvita: problemy i perspektyvy*, iss. 9, pp. 29-35.
3. Ivanov, VO, Kryvoruchko, DV & Kupenko, OV 2015, *Praktyko-oriyentovani tekhnolohiyi v inzheneriy osviti*, Vydavnytstvo NTMP, Kharkiv.
4. Maykovska, VI 2014, 'Vplyv innovatsiynykh protsesiv na transformatsiyu vshchoyi osvity yak suspilnoho instytutu', *Naukovyy zhurnal Sumskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni A.S. Makarenka, Seriya Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi*, no. 1(35), pp. 227-236.
5. Obrazcov, PI, Ahulkova, AI & Chernichenko, OF 2003, *Proektirovanie i konstruirovanie professional'no-orientirovannoj tehnologii obuchenija*, Orlovskij gosudarstvennyj universitet, Orel.
6. Warneke, D 2007, *Aktionsforschung und Praxisbezug in der Darf-Lehrerausbildung*, Kassel University Press, Kassel.
7. Pietsch, S 2010, *Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung*, Kassel University Press, Kassel.
8. Post, E-M 2010, *Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs- und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen- und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer*, Univ. Dass, Leipzig.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2016р.